

SORA-lainsäädännön ja toimeenpanon kehittämistarpeet

– SORA-hankkeen loppuraportti

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2021:29

Mika Tammilehto

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2021:29

SORA-lainsäädännön ja toimeenpanon kehittämistarpeet – SORA-hankkeen loppuraportti

Pj. ammatillisen koulutuksen ylijohtaja Mika Tammilehto

Opetus- ja kulttuuriministeriö Helsinki 2021

Julkaisujen jakelu

Distribution av publikationer

**Valtioneuvoston
julkaisuarkisto Valto**

Publikations-
arkivet Valto

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Julkaisumyynti

Beställningar av publikationer

**Valtioneuvoston
verkkokirjakauppa**

Statsrådets
nätbokhandel

vnjulkaisumyynti.fi

Opetus- ja kulttuuriministeriö

© 2021 tekijät ja opetus- ja kulttuuriministeriö

ISBN pdf: 978-952-263-893-9

ISSN pdf: 1799-0351

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2021

SORA-lainsäädännön ja toimeenpanon kehittämistarpeet - SORA-hankkeen loppuraportti

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2021:29	Teema	Koulutus
Julkaisija	Opetus- ja kulttuuriministeriö	
Tekijä/t	Pj. ammatillisen koulutuksen ylijohtaja Mika Tammilehto	
Kieli	Suomi	Sivumäärä 36

Tiivistelmä

SORA-hankkeen tavoitteena oli tehdä selvitys SORA-lainsäädännön soveltamista koskevista ongelmista sekä SORA-lainsäädännön uudistamista koskevista tarpeista. Selvityksen perusteella tulisi tehdä tarvittavat muutokset lainsäädäntöön sekä muut tarvittavat toimenpiteet.

Vuoden 2012 alusta voimaan tullut niin kutsuttu SORA-lainsäädäntö koskee muun muassa opiskeluoikeuden peruuttamista ja palauttamista, opiskelijaksi ottamisen esteitä sekä huumausainetestausta. SORA-lainsäädännöllä pyritään lisäämään mahdollisuuksia puuttua tilanteisiin, jotka liittyvät opiskelijoita koskeviin soveltumattomuus- ja turvallisuuskysymyksiin.

SORA-hankkeen alussa kerättiin tietoa ammatillisen koulutuksen ja korkeakoulujen SORA-lainsäädännön soveltamiseen liittyviä käytännöistä sekä SORA-lainsäädäntöä koskevista mahdollisista kehittämistarpeista. Kyselyyn vastanneet olivat SORA-lainsäädäntöön pääosin tyytyväisiä ja lainsäädännöllä nähtiin olevan tärkeä ennaltaehkäisevä rooli. Keskeisimmät kehittämiskohteet liittyivät tiedonsaantiin opiskelijavalinnan ja opiskeluoikeuden peruuttamisen yhteydessä sekä huumausainetestausprosessiin.

Loppuraportti sisältää hankkeen aikana ohjausryhmän laatimat kehittämis ehdotukset. Opetus- ja kulttuuriministeriö sekä sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö arvioivat hankkeen päättymisen jälkeen näitä kehittämis ehdotuksia ja jatkavat tarvittaessa lainsäädäntömuutosten valmistelua.

Asiasanat koulutus, ammatillinen koulutus, korkea-asteen koulutus, opiskelijavalinnat, opiskeluoikeus, lainsäädäntö

ISBN PDF 978-952-263-893-9 **ISSN PDF** 1799-0351

Julkaisun osoite <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-xxx-xxx-x>

Behoven att utveckla SORA-lagstiftningen och verkställigheten - SORA-projektets slutrapport

Undervisnings- och kulturministeriets publikationer 2021:29	Tema	Utbildning
Utgivare	Undervisnings- och kulturministeriet	
Författare	Ordf. Mika Tammilehto, överdirektör för avdelningen för gymnasieutbildning och yrkesutbildning	
Språk	Finska	Sidantal 36
Referat	<p>Syftet med SORA-projektet var att göra en utredning om problemen med tillämpningen av SORA-lagstiftningen och behoven av att revidera SORA-lagstiftningen. På basis av utredningen skulle man göra de ändringar som behövdes i lagstiftningen samt vidta andra nödvändiga åtgärder.</p> <p>Den så kallade SORA-lagstiftningen, som trädde i kraft vid ingången av 2012, gäller bland annat indragning och återställande av studierätten, hinder för antagning som studerande samt narkotikatest. SORA-lagstiftningen syftar till att öka möjligheterna att ingripa i situationer som anknyter till olämplighets- och säkerhetsfrågor som gäller studerande.</p> <p>I början av SORA-projektet samlades det in information om praxis i anslutning till tillämpningen av SORA-lagstiftningen inom yrkesutbildningen och högskolorna samt om eventuella utvecklingsbehov i fråga om SORA-lagstiftningen. De som besvarade enkäten var i huvudsak nöjda med SORA-lagstiftningen, och lagstiftningen ansågs ha en viktig förebyggande roll. De viktigaste utvecklingsobjekten gällde tillgången till information i samband med antagningen av studerande och indragningen av studierätten samt processen kring narkotikatestning.</p> <p>Slutrapporten innehåller utvecklingsförslag som styrgruppen utarbetat under projektets gång. Undervisnings- och kulturministeriet och social- och hälsovårdsministeriet utvärderar dessa utvecklingsförslag efter att projektet avslutats och fortsätter vid behov beredningen av ändringar i lagstiftningen.</p>	
Nyckelord	yrkesutbildning, utbildning på högskolenivå, antagning av studerande, studierätt, lagstiftning	
ISBN PDF	978-952-263-893-9	ISSN PDF 1799-0351
URN-adress	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-xxx-xxx-x	

Development needs and implementation in SORA legislation - final report by the SORA project

---

Publications of the Ministry of Education and Culture, Finland 2021:29	Subject	Education
Publisher	Ministry of Education and Culture	
Authors	Mika Tammilehto, Chair, Director-General of Vocational Education and Training	
Language	Finnish	Pages 36

Abstract

The aim of the SORA project was to clarify problems encountered when applying the SORA legislation and to identify areas where the SORA legislation needs to be amended. The study showed that there was a need to carry out the necessary amendments to the legislation and other necessary measures.

The SORA legislation, which entered into force at the beginning of 2012, relates to issues such as the revocation and reinstatement of the right to study, factors that preclude admission as a student, and drug testing. The aim of the SORA legislation is to provide more opportunities for intervening in situations involving student suitability for professional practice or where there are security issues concerning a student.

At the beginning of the project, information was collected on practices related to how the SORA legislation is applied in vocational education and training and in higher education institutions as well as on the possible need to develop the legislation. The respondents to the survey were largely satisfied with the SORA legislation and it seems to play an important preventive role. The main areas needing improvement were access to information in connection with student admissions and the revocation of the right to study, as well as the drug testing process.

The final report includes proposals for development prepared by the steering group in the course of the project. Once the project has been completed, the Ministry of Education and Culture and the Ministry of Social Affairs and Health will evaluate the proposals and, where necessary, continue to prepare legislative amendments.

Keywords vocational education and training, higher education, student admissions, right to study, legislation

---

ISBN PDF	978-952-263-893-9	ISSN PDF	1799-0351
URN address	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-xxx-xxx-x		

Sisältö

1	SORA-lainsäädäntö	7
2	SORA-hanke	10
	2.1 Selvitys SORA-lainsäädännön toteuttamisesta ja muutostarpeista.....	10
	2.2 Ohjausryhmän määrittelemät kehittämistarpeet	14
3	SORA-lainsäädäntöön ja sen toimeenpanoon liittyvät kehittämistarpeet	16
	3.1 Tiedonsaanti ja salassapito	16
	3.2 SORA-prosessin vireille tulon määrittely	17
	3.3 Huumausainetestausprosessin selkeyttäminen	18
	3.4 Opiskelu-oikeuden pidättäminen	20
	3.5 Oppilaitoksen ja terveydenhuollon yhteistyön selkeyttäminen	21
	3.6 Opinto-oikeuden peruuttamisen välttely	22
	3.7 Pääsy- ja soveltuvuuskokeiden merkitys SORA-tutkinnoissa	24
	3.8 SORA-lainsäädännön toimeenpano oppilaitoksissa	26
	3.9 SORA-asioista tiedottaminen	26
	3.10 Opiskelijan oikeusturvan toteutuminen SORA-prosessissa	27
	3.11 Tilastoinnin ja tiedonkeruun kehittäminen.....	29
	3.12 Tutkintokohtaisten terveydentilavaatimusten päivittäminen	30
	3.13 Sora-lainsäädännön soveltaminen tutkinnon osien koulutukseen	32
	3.14 Rikosperusteinen opiskelu-oikeuden peruuttaminen	33
4	Yhteenveto	34
	4.1 Koonti ehdotetuista lainsäädäntömuutoksista.....	35
	4.2 Koonti ehdotetuista toimeenpanon tukeen liittyvistä toimenpiteistä	36

1 SORA-lainsäädäntö

Vuoden 2012 alusta voimaan tullut niin kutsuttu SORA-lainsäädäntö koskee muun muassa opiskeluoikeuden peruuttamista ja palauttamista, opiskelijaksi ottamisen esteitä sekä huumausainetestausta ja kurinpitoa. Tällöin muutettiin yliopistoja, ammattikorkeakouluja, ammatillista koulutusta ja ammatillista aikuiskoulutusta koskevia lakeja sekä rikosrekisterilakia. Lisäksi perustettiin opiskelijoiden oikeusturvalautakunta. Lakimuutoksilla pyrittiin lisäämään korkeakoulujen ja koulutuksen järjestäjien mahdollisuutta puuttua tilanteisiin, jotka liittyvät opiskelijoita koskeviin soveltumattomuus- ja turvallisuuskysymyksiin. Erityisesti pyrittiin parantamaan potilas- ja asiakasturvallisuutta, liikenteen turvallisuutta, alaikäisten turvallisuutta, opiskelu- ja työyhteisön turvallisuutta sekä yksittäisen opiskelijan oikeusturvaa.

Opiskeluoikeuden peruuttamismahdollisuus koskee vain niin kutsuttuja SORA-tutkintoja. Nämä tutkinnot on määritelty valtioneuvoston asetuksessa ammatillisessa koulutuksessa (673/2017) 20 §:ssä, valtioneuvoston asetuksessa yliopistoista (770/2009) 2 a §:ssä sekä valtioneuvoston asetuksessa ammattikorkeakouluista (1129/2014) 11 §:ssä. Huumausainetestaukseen ja kurinpitoon liittyvät säännökset koskevat kaikkia tutkintoja.

Opiskelijavalinnassa pääsääntönä on esteettömyys, eikä hakijan terveydentilaan tai toimintakykyyn liittyvä seikka saa olla esteenä opiskelijaksi ottamiselle. SORA-tutkinnoissa opiskelijavalinnassa tulee kuitenkin huomioida, että opiskelijaksi ei kuitenkaan voida ottaa hakijaa, joka ei ole terveydentilaltaan tai toimintakyvyltään kykenevä koulutukseen liittyviin käytännön tehtäviin oppilaitoksessa, työpaikalla tai muussa oppimisympäristössä, jos opintoihin liittyvät alaikäisten turvallisuutta, liikenteen turvallisuutta tai potilas- tai asiakasturvallisuutta koskevat turvallisuusvaatimukset sitä vaativat, eikä estettä voida kohtuullisin toimin poistaa.

Opiskeluoikeus voidaan peruuttaa vain laissa mainituilla perusteilla. Ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa 81 §, ammattikorkeakoululaissa 33 § ja yliopistolaisissa 43 a § ovat samansisältöiset. Opiskeluoikeus voidaan peruuttaa, jos opiskelija vaarantaa toistuvasti tai vakavasti toisen henkilön turvallisuuden, opiskelija ei terveydentilaltaan tai toimintakyvyltään täytä opiskelijaksi ottamisen edellytyksiä tai opiskelija on hakeutuessaan koulutukseen salannut aiemman opiskeluoikeuden peruuttamista koskevan päätöksen, joka olisi voinut estää hänen ottamisensa opiskelijaksi. Lisäksi koulutuksen järjestäjä tai korkeakoulu voi peruuttaa opiskeluoikeuden, kun koulutukseen liittyvät käytännön tehtävät

edellyttävät olennaisesti alaikäisten parissa työskentelyä, jos opiskelija on tuomittu tiettyihin, laissa määriteltyihin rangaistuksiin. Opiskeluoikeuden peruuttamista koskeva säännös ei ole missään tilanteessa ehdoton vaan edellyttää aina tapauskohtaista harkintaa.

Opiskelun aikaisilla tukitoimilla pyritään mahdollistamaan opiskelijoiden opiskelumahdollisuudet. Koulutuksen järjestäjän tai korkeakoulun on yhdenvertaisuuslain (1325/2014) 15 §:n perusteella tehtävä asianmukaiset ja kulloisessakin tilanteessa tarvittavat kohtuulliset mukautukset, jotta vammaisen henkilö voi yhdenvertaisesti saada koulutusta. Tukitoimien tarvetta arvioidaan yhdessä opiskeluterveydenhuollon kanssa, jonka yhtenä tehtävänä on opiskelijan opiskelukyvyn tukeminen.

Oppilaitos, eli korkeakoulu tai ammatillisen koulutuksen järjestäjä, voi määrätä opiskelijan terveydenhuollon ammattihenkilön suorittamiin tarkastuksiin ja tutkimuksiin, jos on perusteltu aihe epäillä, että opiskelijalla on terveydentilaan tai toimintakykyyn liittyvä este, joka voisi olla opiskeluoikeuden peruuttamisen perusteena. Oppilaitos vastaa näissä tilanteissa määräämistään tarkastuksista ja tutkimuksista aiheutuneista kuluista.

Oppilaitoksella on oikeus saada lääkärin lausunto, josta ilmenee tarkastuksen tai tutkimuksen perusteella laadittu arvio siitä, täyttääkö opiskelija terveydentilaltaan ja toimintakyvyltään opiskelijaksi ottamisen edellytykset.

Oppilaitoksella on oikeus myös saada tieto aiemmasta opiskeluoikeuden peruuttamispäätöksestä toiselta koulutuksen järjestäjältä, ammattikorkeakoululta tai yliopistolta. Opiskelijan tulee antaa nähtäväksi rikosrekisteriotte oppilaitoksen pyynnöstä niissä tilanteissa, kun koulutukseen liittyvät käytännön tehtävät edellyttävät olennaisesti alaikäisten parissa työskentelyä.

Oppilaitoksella on velvollisuus antaa Valviralle tieto vireillä olevasta opiskeluoikeuden peruuttamista koskevasta käsittelystä sekä päätöksestä sosiaali- ja terveysalalla. Oppilaitoksen tulee antaa Valviralle tieto myös opiskeluoikeuden palauttamisesta perusteluineen.

Opiskelijan opiskeluoikeus voidaan myös pidättää kurinpitotoimenpiteenä, jos opiskelija kieltäytyy oppilaitoksen määräämistä terveydentilan toteamiseksi suoritettavista tarkastuksista ja tutkimuksista tai rikosrekisteriotteen nähtäväksi antamisesta. Opiskeluoikeus voidaan pidättää siihen asti, kunnes opiskelija suostuu toimittamaan lääkärintodistuksen tai rikosrekisteriotteen nähtäväksi.

Ennen opiskeluoikeuden peruuttamista oppilaitoksen on selvitettävä yhdessä opiskelijan kanssa tämän mahdollisuus hakeutua suorittamaan muuta tutkintoa tai koulutusta. Kun oppilaitos harkitsee opiskeluoikeuden peruuttamista, sen tulee hankkia tarvittava asiantuntija- ja muu selvitys sekä varata opiskelijalle ja hänen huoltajalleen tai muulle lailliselle

edustajalle tilaisuus tulla kuulluksi. Päätöksen opiskeluoikeuden peruuttamisesta tekee ammatillisessa koulutuksessa koulutuksen järjestäjän monijäseninen toimielin sekä ammattikorkeakoulussa ja yliopistossa korkeakoulun hallitus. Opiskelija saa opiskeluoikeuden peruuttamisesta kirjallisen päätöksen. Opiskelijalla on oikeus hakea päätöksen muutosta opiskelijoiden oikeusturvalautakunnasta.

Opiskelijalla on mahdollisuus hakea opiskeluoikeuden palauttamista niissä tilanteissa, kun opiskeluoikeus on peruutettu terveydentilaa tai toimintakykyä koskevan seikan vuoksi. Kun opiskelija hakee opiskeluoikeuden palauttamista, hänen tulee osoittaa, ettei peruuttamiseen aiheutuneita syitä enää ole. Päätöksen opiskeluoikeuden palauttamisesta tekee koulutuksen järjestäjän monijäseninen toimielin taikka ammattikorkeakoulun tai yliopiston hallitus. Opiskelijalla on oikeus hakea muutosta päätökseen opiskelijoiden oikeusturvalautakunnasta.

Osana SORA-lainsäädäntöä ovat myös määräykset huumausainetestauksesta. Oppilaitos voi velvoittaa opiskelijan esittämään todistuksen huumausainetestauksesta, kun laissa määrätyt perusteet toteutuvat. Oppilaitos vastaa huumausainetestiä koskevasta todistuksesta aiheutuvista kustannuksista. Opiskelijan on esitettävä todistus huumausainetestistä oppilaitoksen määräämässä kohtuullisessa ajassa. Alaikäisen kohdalla huumausainetestiä koskevan todistuksen vaatimisesta on ilmoitettava opiskelijan huoltajalle.

2 SORA-hanke

Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti 23.2.2018 (OKM/36/040/2017) hankkeen, jonka tavoitteena oli tehdä selvitys SORA-lainsäädännön soveltamista koskevista ongelmista sekä SORA-lainsäädännön uudistamista koskevista tarpeista ammatillisessa koulutuksessa ja korkeakoulutuksessa. Hankkeen yhteydessä tuli tarkastella myös pääsy- ja soveltuvuuskokeiden roolia soveltuvuuden arvioinnissa. Selvityksen perusteella tuli tehdä tarvittavat muutokset lainsäädäntöön sekä muut tarvittavat toimenpiteet. Hankkeessa tuli kuulla ammatillisen koulutuksen järjestäjiä ja korkeakouluja SORA-lainsäädännön soveltamiseen liittyvistä ongelmista. Lisäksi tuli kuulla opiskelijoita ja opiskelijajärjestöjä, opiskelijoiden harjoittelu-, työssäoppimis- ja työpaikkoja, muita viranomaistahoja, opiskeluhuollon ja opiskeluterveydenhuollon toimijoita sekä muita sidosryhmiä. SORA-selvitystä koskeva hanke ja ohjausryhmä asetettiin vuosille 2018-2020.

SORA-hankkeen alussa, maaliskuussa 2018, toteutettiin sähköinen kysely ammatillisen koulutuksen järjestäjille, ammattikorkeakouluille ja yliopistoille sekä soveltuvin osin opiskeluterveydenhuollolle. Kyselyllä kerättiin tietoa ammatillisen koulutuksen ja korkeakoulujen SORA-lainsäädännön soveltamiseen liittyviä käytäntöjä sekä SORA-lainsäädäntöä koskevia mahdollisia kehittämistarpeita.

Selvitystä täydentävänä toimenpiteenä järjestettiin huhtikuussa 2018 keskustelutilaisuus sidosryhmille ja yhteistyötahoille SORA-lainsäädäntöä ja sen soveltamista koskevista kehittämistarpeista. Erityisesti keskustelutilaisuudessa haluttiin kuulla vammaisjärjestöjen, opiskeluterveydenhuollon ja eri ministeriöiden erityislainsäädännön piiriin kuuluvien tutkintojen näkökulmaa SORA-lainsäädäntöön sen soveltamiseen.

2.1 Selvitys SORA-lainsäädännön toteuttamisesta ja muutostarpeista

SORA-lainsäädännön toteuttamista ja muutostarpeita kartoittavaan kyselyyn saatiin 160 vastausta. Vastaajista 140 oli kokemusta SORA-tutkinnoista. Vastaajista 47 % (65) oli ammatillisen koulutuksen järjestäjiä, 14 % (19) ammattikorkeakouluja ja 6 % (9) yliopistoja ja 33 % (47) opiskeluterveydenhuollon edustajia. Lähes kaikki (97 %) ammatillisen koulutuksen tai korkeakoulujen edustajat järjestivät tutkintoja, joissa koulutukseen tai ammatissa toimimiseen liittyy alaikäisten turvallisuutta koskevia vaatimuksia. Suuri osa vastaajista järjesti myös tutkintoja, joissa on potilas- ja asiakasturvallisuutta koskevia vaatimuksia.

Hakeutuminen ja opiskelijaksi ottaminen

Ammatillisen koulutuksen järjestäjistä ja korkeakouluista 89 % kertoi pyytävänsä SORA-tutkintoon hakeutuvilta terveydentilatietoja. Niistä, jotka tietoja pyytävät, 68 % piti tietoja luotettavina ja 90 % kertoi hyödyntävänsä saamiensa tietoja. Hakijan terveydentilatietoja kartoitetaan hakuvaiheessa useimmiten hakulomakkeella (omailmoitus). Hakijalta kysytään tarvittaessa lisätietoja ja/tai pyydetään haastatteluun.

Vastaajat kokivat haasteina hakuvaiheen tietojen luotettavuuden. Vastaajat kokivat, että opiskelijan oma ilmoitus ei ole aina luotettava ja tietojen tarkistaminen on vaikeaa. Haasteena koettiin myös se, ettei hoitava taho tai terveydentilaa tai toimintakykyä arvioiva lääkäri ota kantaa opiskelijan edellytyksiin tai haasteet tulevat esiin vasta opintojen alettua. Vastausten mukaan haasteet liittyivät useimmiten opiskelijoiden psyykkiseen terveydentilaan ja päihdeongelmiin. Vastaajat kertoivat hyödyntävänsä hakuvaiheessa saatuja tietoja muun muassa arvioidessaan hakijan soveltuvuutta alalle, ohjatessaan hakijaa tai opiskelijaa tälle paremmin soveltuvalle alalle tai suunnitellessaan erilaisia tukitoimia ja henkilökohtaistamista sekä urasuunnittelun tukena.

Kyselyn mukaan oppilaitoksissa kartoitetaan opiskelun esteitä, tarvittavia tukitoimia ja ratkaisuvaihtoehtoja jo opiskelijaksi ottamisen vaiheessa. Moni vastaaja kertoi, että käytössä on erillinen terveydentilaa kartoittava kysely tai lomake, lisäksi hakuvaiheessa hyödynnetään terveydenhoitajan haastattelua ja lisälausuntopyyntöjä. Myös erityisjärjestelypyynnöt ja -päätökset, soveltuvuuskokeet sekä valintahaastattelut voivat antaa viitteitä opintojen esteistä tai tukitoimien tarpeesta.

Oppilaitosten edustajat kuvasivat monipuolisesti niitä toimenpiteitä, joiden avulla pyrittiin poistamaan hakijan terveydentilaan tai toimintakykyyn liittyviä opiskelun esteitä. Esteiden poistamisessa kuvattiin hyödynnettävän muun muassa opiskelijahuoltoa, erityisopetusta, erilaisia palveluita ja apuvälineitä. Useissa vastauksissa annettiin ymmärtää, että käytössä oleva tukipaketti on varsin mittava. Osassa vastauksissa kerrottiin erikseen, että tukitoimet ovat olemassa vasta opintojen alettua, ei hakuvaiheessa.

Koulutusten järjestäjien ja korkeakoulujen edustajista noin 80 % kertoi, että opiskelijavalmiudessa on käytetty pääsy- tai soveltuvuuskokeita SORA-tutkintoihin opiskelijaksi hakeutuville. Vastauksissa viitataan vastaushetken tilanteeseen, ja suuri osa ammatillisen koulutuksen järjestäjistä on sittemmin luopunut pääsy- ja soveltuvuuskokeista. Avovastausten sisältöanalyysin perusteella noin 50 % vastaajista järjesti kyselyn aikana pääsy- tai soveltuvuuskokeita ainakin joissakin tutkinnoissa. Näkemykset pääsy- ja soveltuvuuskokeiden hyödyistä jakaantuivat suuresti, mutta voittopuoleisesti niitä pidettiin tärkeinä – etenkin silloin, jos niillä on karsiva vaikutus. Vastaajat kuvasivat myös, että pääsy- ja soveltuvuuskokeiden avulla saadaan selville jokunen hakija, jolla on selkeitä terveydentilaan liittyviä esteitä alalle. Pääsy- ja soveltuvuuskokeiden kuvattiin palvelevan myös hakijaa, joka saa käsityksen soveltuvuudestaan hakemalleen alalle.

Muutama oppilaitos kertoi tehneensä systemaattista seuranta-arvioidakseen pääsy- ja soveltuvuuskokeiden vaikuttavuutta. He olivat verranneet tuloksia ja havainneet korrelaation soveltuvuuskokeiden tulosten ja opintomenestyksen kesken. Toisaalta kyselyssä oli mukana myös vastaajia, jotka olivat tehneet seuranta-arviot, mutta eivät havainneet korrelaatiota soveltuvuuskokeiden tulosten ja opintomenestyksen välillä. Kovin yksityiskohtaista tietoa ei selvityksessä voitu tuottaa.

Selvityksen mukaan oppilaitoksilla on harvoin tilanteita, joissa ne jättävät hakijan ottamatta opiskelijaksi terveydentilan ja toimintakyvyn perusteella. Nämä tilanteet koskettavat aivan yksittäisiä hakijoita.

Opiskeluvoimien peruuttaminen

Noin 70 % vastaajista kuvasi tapauksia, joissa oli jouduttu harkitsemaan opiskeluvoimien peruuttamista tai tehty peruuttamispäätös. Osa vastaajista kuvasi opiskeluvoimien peruuttamiseen liittyviä haasteita. Vastaajat kuvasivat opiskeluvoimien peruuttamisen harkinnan tai päätöksen ongelmatilanteiden liittyneen hankaliin prosesseihin, joissa tulokset ovat epäselvät. Näissä tilanteissa koulutuksen järjestäjä ei esimerkiksi ollut saanut lääkärinlausuntoa, opiskelija ei ollut ollut yhteistyöhaluinen eikä tunnistanut tilaansa tai opiskelija oli eronnut kesken prosessin. Muina mainintoina olivat tietoturvaan ja salassapitoon liittyvät asiat, muut syyt sekä rikos, joka ei kuulu SORA-lainsäädännön piiriin, tai rikoksen vakavuus. Opiskeluvoimien peruuttamisen harkinnan ja päätöksen haasteina vastaajat toivat myös esille, että lääkärit eivät kirjoita lausuntoja potilaistaan, vaikka koulutuksen järjestäjä arvioi, että siitä olisi etua opiskelijalle. Lääkärit voivat nähdä opiskelun kuntouttavana ja heiltä voi myös puuttua tietämys ammatin vaatimuksista.

Vastaajat näkivät salassapito- ja tietosuojakysymykset ja asiakkaan yksityisyyden suojan esteenä sille, ettei tieto välity terveydenhuollon ja oppilaitoksen välillä. Koulutuksen järjestäjän ja opiskelijahuollon välillä nähtiin usein olevan tulkintaeroja. Epäselvyyttä oli paikoin myös siitä, kuka kantaa mistäkin vastuun tiedonsiirroissa. Haasteena nähtiin myös se, että koulutuksen järjestäjältä tai korkeakoululta puuttuivat prosessi ja kriteerit opiskeluvoimien peruuttamiseen.

Koulutuksen järjestäjien ja korkeakoulujen edustajista 72 % kertoi ohjanneensa opiskelijoita kuntoutukseen tai muihin tukitoimiin. Opiskeluterveydenhuollosta tukitoimiin kertoi ohjanneensa 63 % vastaajista. Yhtä suuri osuus, 67 %, niin koulutuksen järjestäjien kuin opiskeluterveydenhuollon puolelta vastasi, että palveluja on järjestetty sosiaali- ja terveydenhuollosta. Muualta palveluita oli hankkinut harvempi, vain noin 31 % vastanneista koulutuksen järjestäjistä ja 25 % opiskeluterveydenhuollon edustajista.

Vastaajista 70 % oli selvittänyt opiskelijan kanssa hänen mahdollisuuksiaan hakeutua muuhun koulutukseen. Muuhun tutkintoon johtavaan koulutukseen oli opiskelijoita heidän suostumuksellaan siirtänyt 43 % vastaajista.

Selvityksen mukaan vastanneista 83 % oppilaitosten edustajista koki, että SORA-lainsäädännöllä on ollut vaikutusta alaikäisten turvallisuuteen ja 81 % koki, että opiskelijoiden oikeusturva oli parantunut. Tarkasteltaessa vain vastaajia, jotka järjestävät liikenneturvallisuutta koskevia tutkintoja 81 % arvioi SORA-lainsäädännön parantaneen liikenneturvallisuutta. SORA-lainsäädännön positiivisena vaikutuksena nähtiin muun muassa lain antama selusta toimia eri tilanteissa sekä ennaltaehkäisevä vaikutus (karsii hakijoita). Lisäksi lainsäädännön katsottiin vahvistaneen opiskelijoiden ohjausta muihin koulutuksiin tai tukimuotoihin. Vaikka SORA-lainsäädäntöä koskevat yleisarviot olivat positiivisia, kritiikkiä nousi muun muassa siitä, että laki koetaan jäykäksi ja SORA-prosessin läpivieminen on raskasta. Yksittäisissä vastauksissa lainsäädännön nähtiin rajoittuvan liiaksi työelämäyhteyksiin ja käytännön tehtäviin. Osa ei nähnyt eroa entiseen: prosessi oli ollut kunnossa jo ennen SORA-lainsäädäntöä.

SORA-lainsäädännön haasteet ja kehittämiskohteet

Kyselyyn vastaajat näkivät haasteina ja kehittämiskohteina SORA-lainsäädännön soveltamisalan. Kolmannes kommentoineista halusi laajentaa SORA-lainsäädännön soveltamisalaa. Vastauksissa nostettiin esiin yksittäisiä tutkintoja tai toivomus laajentaa näkökulmaa ja säädöksiä koskemaan kaikkia tutkintoja tai aloja, joissa ollaan tekemisissä asiakkaiden, eläinten, vaarallisten koneiden tai välineiden kanssa. Haasteina ja kehittämiskohteina koettiin myös esteettömyys ja opiskelijaksi ottamisen edellytykset. Yhtenä haasteena nostettiin esille se, että vastuu ilmoittaa mahdollisista terveyteen tai toimintakykyyn liittyvistä esteistä on hakijalla. Lisäksi riittävän toimintakyvyn ja terveydentilan kriteerit puuttuvat osasta korkeakouluista. Osa koulutuksen järjestäjistä koki olevansa voimattomia siksi, että opiskelijat otetaan sisään koulutustakuun hengessä. Esteiden poistamisvelvollisuus on suuri, jolloin rajanvedot nähtiin hankalaksi.

Vastaajat näkivät haasteena myös opiskelijavalintaan liittyvän tiedonsaannin. Useat vastaajista näkivät käytännöt kuitenkin jo selkeinä. Saadun tiedon kuvattiin parhaimmillaan tuovan taustatukea valinnoille. Haasteena nähtiin tässäkin yhteydessä se, ettei tietoa joko uskalleta ottaa käyttöön tai se ei ole luotettavaa (omailmoitus), tai salassapitoon liittyvät käytännöt tuovat haasteita. Myös se, ettei kesken olevasta SORA-prosessista tarvitse ilmoittaa, nostettiin vaikutusta heikentävänä tekijänä.

Opiskeluoikeuden peruuttamiseen liittyvät haasteet nähtiin moninaisina, ja niihin liittyvät usein epäselvät tulkinnat tai puuttuvat käytännöt, kuten toistuvuuden osoittamisen vaade, alakohtaisten soveltumattomuuden perusteiden puuttuminen, toimintakyvyn tulkinnat, säädösten soveltamisen vain käytännön tehtäviin.

Opiskeluoikeuden peruuttamiseen liittyvän tiedonsaannin osalta vastaajien näkemykset vaihtelivat paljon. Haasteena nostettiin esille muun muassa se, että tieto peruuttamis päätöksestä perustuu hakijan omaan ilmoitukseen.

Vastaajat kokivat huumausainetestauskäytännöt ja -prosessit usein hankaliksi ja hitaiksi. Kuvatut käytännöt eivät olleet yhteneväisiä, eivätkä vastuut selviä. Kriteerit testaukseen nähtiin tiukkoina. Vastaajat kokivat, että tilanteet voivat edetä liian pitkälle, kun testauksennäyttö on korkealla. Koulutuksen järjestäjä ei saa välttämättä huumausainetestin perusteella laadittua lausuntoa. Vastaajilla oli epäselvyyttä myös siitä, voiko opiskelija olla huumausaineiden vaikutuksen alaisena teoriaopinnoissa.

2.2 Ohjausryhmän määrittelemät kehittämistarpeet

Tehdyn selvityksen ja keskustelutilaisuuden perusteella SORA-hankkeen ohjausryhmä kartoitti keskeiset SORA-lainsäädäntöä ja sen toimeenpanoa koskevat kehittämistarpeet, joiden osalta lainsäädäntötarpeiden ja toimeenpanon muutostarpeita tarkasteltiin hankkeen aikana. Keskeiset kehittämistarpeet on nostettu esille myös SORA-hankkeen väliraportissa.

Ohjausryhmä nosti esille keskeisenä kehittämiskohtana ohjeiden ja prosessien selkiyttämisen toimeenpanoa varten. Huumausainetestausprosessi koettiin yhdeksi haasteeksi, samoin kuin terveydenhuollon ja koulutuksen järjestäjän tai korkeakoulun välinen yhteistyö erityisesti tietosuojan ja tietojensaantioikeuden näkökulmasta. SORA-ohjausryhmä asetti kaksi alatyöryhmää, joista toinen keskittyi huumausainetestausprosessin ja toinen terveydenhuollon ja oppilaitoksen väliseen yhteistyöhön liittyviin kehittämisehdotuksiin.

Ohjausryhmä piti tärkeänä, että selvitetään mahdolliset keinot puuttua tilanteeseen, jossa opiskelija katoaa, kun SORA-prosessi laitetaan vireille. Opiskelija saattaa hakea toiseen koulutusorganisaation samalle tai toiselle SORA-alalle, eikä alkuperäinen koulutusorganisaatio voi antaa mahdolliselle uudelle koulutusorganisaatiolle tietoa ilmenneistä ongelmista. Myös SORA-prosessin vireille tulon koettiin edellyttävän aiempaa selkeämpää määrittelyä, sillä vireille tulon liittyä esimerkiksi koulutuksen järjestäjän velvollisuus ilmoittaa vireille tulleesta SORA-prosessista Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastoon (Valvira).

Selvityksessä pyrittiin saamaan myös määrällistä tietoa SORA-tapauksista ammatillisessa koulutuksessa ja korkeakouluissa. Saadut tulokset ovat kuitenkin epäluotettavia. Ohjausryhmä piti tarpeellisena, että hankkeen aikana selvitetään, kuinka tilastotietoa voitaisiin jatkossa kerätä tarkoituksenmukaisesti.

Vaikka SORA-hankkeessa tehdyssä selvityksessä vastaajat olivat SORA-lainsäädäntöön kohtalaisen tyytyväisiä, nousi esille lainsäädäntöön ja sen toimeenpanoon liittyviä kehittämistarpeita sekä vastauksissa että myöhemmin hankkeen edetessä. Luvussa kolme käsitellään SORA-lainsäädännön ja sen toimeenpanoon liittyviä kehittämistarpeita.

3 SORA-lainsäädäntöön ja sen toimeenpanoon liittyvät kehittämistarpeet

3.1 Tiedonsaanti ja salassapito

SORA-lainsäädännön mukaan hakijan tulee SORA-tutkinnoissa antaa koulutuksen järjestäjän tai korkeakoulun pyynnöstä opiskelijaksi ottamisen arvioinnin edellyttämät terveydentilaansa koskevat tiedot. Lisäksi koulutuksen järjestäjällä on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada opiskeluoikeuden arviointia varten koulutuksen järjestäjän osoittaman, ammattia itsenäisesti harjoittamaan oikeutetun lääkärin kirjallinen lausunto. Lausunnossa lääkäri tai muu terveydenhuollon ammattilainen esittää arvionsa opiskelijan toimintakyvystä verrattuna tutkinnon suorittamista edellyttämiin terveydentilavaatimuksiin.

Koulutuksen järjestäjällä tai korkeakoululla on oikeus saada tieto aiemmin peruutetusta opiskeluoikeudesta toiselta koulutuksen järjestäjältä tai korkeakoululta. SORA-selvityksessä käy ilmi, että oppilaitokset näkevät ongelmallisena, mistä oppilaitos tietää kysyä aiemmalta koulutuksen järjestäjältä tai korkeakoululta opiskeluoikeuden peruuttamisesta, jos opiskelija ei sitä vapaaehtoisesti tuo esille. SORA-hankkeen aikana on selvitelty mahdollisuuksia käyttää olemassa olevia rekistereitä (esim. Koski-palvelu) tämän tiedon säilyttämiseen. Yhtenä vaihtoehtoisena ehdotuksena on ollut luoda erillinen SORA-rekisteri, johon kirjattaisiin SORA-lainsäädännön nojalla tehtävät keskeiset päätökset (mm. opiskelijavalintaa ja opinto-oikeuden peruuttamista koskien) ja SORA-prosessien vireille tulo. Tällaisesta rekisteristä koulutuksen järjestäjä tai korkeakoulu voisi tarkistaa, onko opiskelijaksi hakeutuvalla kesken jääneitä SORA-prosesseja tai SORA-lainsäädännön perusteella tehtyä opinto-oikeuden peruuttamista. Rekisteri mahdollistaisi myös valtakunnallisen tiedonkeruun SORA-lainsäädännön soveltamisesta.

Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 82 §:n, ammattikorkeakoululain 34 §:n sekä 43 b §:n mukaan koulutuksen järjestäjällä on salassapitosäännösten estämättä velvollisuus antaa Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle eli Valviralle sille säädettyjen tehtävien hoitamiseksi välttämättömät tiedot vireillä olevasta 81 §:ssä tarkoitettua opiskeluoikeuden peruuttamista koskevasta käsittelystä sekä opiskeluoikeuden peruuttamista koskevasta päätöksestä ja sen perusteluista. Käytännössä koulutuksen järjestäjille ja korkeakouluille on ollut epäselvää, missä vaiheessa tieto vireillä olevasta prosessista tulee toimittaa Valviralle ja mitä Valvira voi tämän tiedon perusteella tehdä.

Valvira toi ohjausryhmän keskustelussa esiin, että koulutuksen järjestäjä tai korkeakoulu arvioi sen, missä vaiheessa vireillä olevasta prosessista on lain edellyttämällä tavalla kerrottava Valviralle. Toisaalta Valviran mukaan tiedot annetaan Valviralle usein aivan liian myöhään. Oppilaitosten voi olla vaikea arvioida sitä, mitkä tiedot ovat välttämättömiä Valviran tehtävien hoitamiseksi.

Ammatillisen koulutuksesta annetun lain 109 §:n, ammattikorkeakoululain 65 §:n sekä yliopistolain 90 a §:n mukaan tiedon haltijalla on oikeus antaa opiskelijan terveydentilaa ja toimintakykyä koskevia ja tehtävien hoidon kannalta välttämättömiä tietoja oppilaitoksen rehtorille tai johtajalle oppilaitoksen turvallisuuden varmistamiseksi, sekä työpaikalla järjestettävästä koulutuksesta tai harjoittelusta vastaaville henkilöille opiskelijan sekä työpaikan henkilöstön ja asiakkaisen turvallisuuden varmistamiseksi. SORA-hankkeen aikana on tullut useissa tilanteissa esille, että terveydenhuollon henkilöstö ei tunne tai käytä tätä koulutuslaeissa olevaa pykälää. SORA-lainsäädäntöön liittyvässä tiedottamisessa, mukaan lukien SORA-oppaat, tulisi painottaa ja avata pykälän merkitystä.

SORA-hankkeen alussa tehdyssä selvityksessä sekä myöhemmin SORA-hankkeen aikana on noussut esille ongelmia oppilaitoksen ja terveydenhuollon välisessä tiedonkulussa. Esiin nousseet ongelmat koskevat osittain säännöksiä ja osittain säännösten tulkintaa tai käytäntöjä. Tiedonkulun selkiyttämiseksi tarvittaneen sekä lainsäädännön tarkentamista että soveltamisohjeistuksia. Lisäksi tietojen antamista koskevat säännökset tulisi tarkistaa vastaamaan EU:n yleisen tietosuojaa-asetuksen vaatimuksia.

Toimenpide-ehdotus:

Opetus- ja kulttuuriministeriö selvittää ja arvioi yhdessä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa tietosuojaan ja salassapitoon liittyviä kysymyksiä ja mahdollisia lainsäädännön muutostarpeita tietosuojan ja salassapidon osalta. Samalla tarkennetaan tietosuojaan ja salassapitoon liittyvät ohjeistukset esimerkiksi SORA-oppaissa. Opetus- ja kulttuuriministeriö arvioi myös tulisiko lainsäädäntöä Valviralle toimitettavien tietojen osalta selventää.

3.2 SORA-prosessin vireille tulon määrittely

Koulutuksen järjestäjän tai korkeakoulun tulee ilmoittaa vireille tulleesta opiskeluoikeuden peruuttamisesta Valviraan ja korkeakouluissa siirto-opiskelijan tulee ilmoittaa vireille tulleesta SORA-prosessista. SORA-prosessin vireille tulosta ei ole säädetty erikseen, vaikka opiskelijan oikeusturvan vuoksi tulisi olla yksiselitteistä, milloin SORA-prosessi tulee vireille. Haasteena on, että oppilaitokset saattavat selvittää SORA-asiaa varsin pitkälle ja kuulla opiskelijaa ilmoittamatta, että kyseessä on SORA-prosessiin liittyvä kuuleminen.

Lähtökohtaisesti ensimmäinen SORA-prosessiin liittyvä toimenpide voi olla esimerkiksi se, kun koulutuksen järjestäjä tai korkeakoulu ensimmäistä kertaa kuulee opiskelijaa tietyistä tapahtumista ja ilmoittaa, että opiskeluoikeuden peruuttaminen voi tulla kyseeseen tai kun opiskelija määrätään terveystarkastukseen asiaan liittyen. Ensimmäinen SORA-prosessiin liittyvä toimenpide voi myös olla, että koulutuksen järjestäjä tai korkeakoulu pyytää opiskelijaa toimittamaan rikostaustaotteen. Rikostaustaotteen pyytämistä ei voida rutii-
ninomaisesti pitää SORA-prosessin vireille tulona, sillä rikostaustaote voidaan pyytää rutii-
niluonteisesti kaikilta alaikäisten parissa käytännön työtehtäviin siirtyviltä opiskelijoilta.

Nykyisen soveltamiskäytännön mukaan SORA-asian on pääsääntöisesti katsottu tulleen vi-
reille silloin, kun ensimmäistä kertaa kuullaan henkilöä ja ilmoitetaan, että opiskeluoikeu-
den peruuttaminen voi tulla kyseeseen tai silloin, kun opiskelija määrätään terveystarkas-
tukseen asiaan liittyen.

SORA-säännökset sisältävät säännökset selvityksen hankkimisesta ja kuulemisveloit-
teesta. Säännösten mukaan ennen opiskeluoikeuden peruuttamista koskevan päätöksen
tekemistä on hankittava asiaa koskeva tarpeellinen asiantuntijaselvitys sekä varattava
opiskelijalle ja hänen huoltajalleen tilaisuus tulla kuulluksi. Näiden säännösten suhde hal-
lintolain mukaiseen asian selvitysvollisuuteen ja kuulemiseen on epäselvä.

Toimenpide-edotus:

*Opetus- ja kulttuuriministeriö arvioi tarvetta selkeyttää SORA-prosessin vireil-
le tuloon, asian selvitysvollisuuteen sekä kuulemiseen liittyviä säännöksiä ja
ohjeistuksia.*

3.3 Huumausainetestaustusprosessin selkeyttäminen

SORA-selvityksessä sekä oppilaitoksen että opiskeluterveydenhuollon edustajat arvioivat
huumausainetestaustusprosessin olevan heikoiten toimiva osa SORA-lainsäädäntöä.

Ohjausryhmä asetti alatyöryhmän, jonka tehtävänä oli kartoittaa huumausainetestaustuspro-
sessin ongelmakohtia ja tuottaa ratkaisuehdotuksia ohjausryhmälle, kuvata SORA-hank-
keen selvityksen pohjalta esiin tulleet ongelmat huumausainetestaustusprosessissa sekä
tehdä prosessin selkiyttämiseksi tarvittavat muutos- ja muut ehdotukset ohjausryhmälle.
Alatyöryhmässä oli edustajat sosiaali- ja terveysministeriöstä, Terveiden ja hyvinvoinnin
laitoksesta, Opetushallituksesta sekä terveydenhuollon ammattihenkilöiden ja opiskelija-
järjestöjen edustaja.

Huumausainetestausprosessia arvioiva alatyöryhmä esitti loppuraportissaan sekä toimenpanon tukeen että lainsäädäntöön liittyviä ehdotuksia.

Työryhmä esitti, että Opetushallituksen ja sosiaali- ja terveysministeriön SORA-oppaisiin määriteltäisiin tarkemmin, milloin koulutuksen järjestäjä voi epäillä opiskelijan olevan riippuvainen huumausaineista. Samoin työryhmä esitti, että Opetushallitus tekisi yhteistyössä terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen kanssa mallitekstin koulutuksen järjestäjän päihdetoimintamallille. Työterveyslaitos on tehnyt vastaavan päihdeohjelmamallitekstin yrityksille.

Alatyöryhmän mielestä huumausainetestausprosessi tulisi päivittää sosiaali- ja terveysministeriön oppaaseen. Huumausainetestausprosessin kuvaukseen tulisi selkiyttää tiedonkulkua sekä tiedonsaantioikeudet. Samalla terveydenhuollon toimijoita tulisi muistuttaa ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 109 §:n, ammattikorkeakoululain 65 §:n ja yliopistolain 90 a §:n tiedon haltijan oikeudesta antaa opiskelijan terveydentilaa ja toimintakykyä koskevia ja tehtävän hoidon kannalta välttämättömiä tietoja tietyissä tilanteissa oppilaitoksen turvallisuuden varmistamiseksi.

Huumausainealatyöryhmä esitti, että huumausainetestauksen mahdollisuutta laajennettaisiin siten, että huumausainetestausta ei olisi sidottu käytännön työtehtäviin. Ammatillisessa koulutuksessa teoriaopinnot ja käytännön työtehtävät limittyvät toisiinsa ja niiden erottaminen voi olla vaikeaa. Lisäksi opiskelijan huumausainetestaus voi joissain tilanteissa olla oleellista oppilaitoksen turvallisuuden varmistamiseksi. Lisäksi on noussut esille kysymys huumausainetestauksen mahdollisuudesta asuntolatoiminnassa oppilaitosympäristön turvallisuuden varmistamiseksi.

Lain yksityisyyden suojasta työelämässä (759/2004) 8 §:n 3 momentin mukaan työnantajalla on oikeus käsitellä huumausainetestiä koskevaan todistukseen merkittyjä tietoja silloin, kun työntekijä on positiivisen huumausainetestituloksen perusteella sitoutunut huumausaineiden väärinkäytön vuoksi toteutettavaan hoitoon ja kun todistuksen tietojen käsittely liittyy hoidon toteutumisen seurantaan. Huumausainetyöryhmä esitti harkittavaksi, että myös koulutuksen järjestäjän edustajalle annettaisiin oikeus saada tietoa siitä, sitoutuuko opiskelija päihdehoitoon. Näin koulutuksen järjestäjällä olisi mahdollisuus paremmin arvioida, milloin opiskelija voidaan turvallisuutta vaarantamatta päästää osallistumaan käytännön työtehtäviin.

Toimenpide-ehdotus:

Opetus- ja kulttuuriministeriö arvioi yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa mihin toimiin huumausainetestausalatyöryhmän ehdotusten perusteella on ryhdyttävä. Mahdolliset säädösmuutokset liittyen huumausainetestauksen edellytyksiin edellyttävät myös yhteistyötä työ- ja elinkeinoministeriön kanssa, sillä huumausainetestausta koskevat voimassa olevat säännökset vastaavat yksityisyyden suojasta työelämässä annetun lain huumausainetestaussäännöksiä.

3.4 Opiskeluoikeuden pidättäminen

Jos opiskelija kieltäytyy terveydentilan toteamiseksi suoritettavista tarkastuksista ja tutkimuksista, häneltä voidaan voimassa olevan lain mukaan pidättää oikeus opiskeluun siihen asti, kunnes hän suostuu tarvittaviin tarkastuksiin ja tutkimuksiin. Jos opiskelija kieltäytyy rikosrekisteriotteen antamisesta, häneltä voidaan pidättää oikeus opiskeluun siihen asti, kunnes hän suostuu toimittamaan rikosrekisteriotteen nähtäväksi. Nykyään korkeakoulu/koulutuksen järjestäjä ei lain mukaan voi rajoittaa opiskelijan opiskelua SORA-prosessin aikana muuten kuin tässä momentissa mainituissa tilanteissa.

Opiskeluoikeuden pidättämiseen liittyen on noussut esille joitain tarkennusta vaativia kysymyksiä. Ensinnäkin oikeustila on nyt epäselvä sen suhteen, miten pitkään opiskeluoikeus voi olla pidätettynä, jos opiskelija ei suorita häneltä edellytetyjä toimenpiteitä.

Huumausainetestausalatyöryhmä ehdotti, että opiskelija voitaisiin pidättää käytännön työtehtävistä turvallisuusriskin perusteella huumausainetestin tuloksia odottaessa tai kun opiskelija kieltäytyy huumausainetestauksesta. Alatyöryhmä katsoi, että oikeus opiskeluoikeuden pidättämiseen näissä tilanteissa parantaisi opiskeluympäristön turvallisuutta niin oppilaitoksessa kuin työpaikalla.

Korkeakouluissa opiskeluoikeuden pidättämisestä tehtävän päätöksen tekee hallitus. SORA-lainsäädännön soveltamisen prosesseja pidetään korkeakouluissa raskaina. Opiskeluoikeuden pidättämisen voi nähdä eräänlaisena turvaamistoimena. Yksittäisen opiskelijan tietoja ja tilannetta ei välttämättä olisi tarkoituksenmukaista käsitellä hallituksessa, vaan tehtävä voitaisiin harkita siirrettäväksi rehtorin päätösvaltaan.

Toimenpide-ehdotus:

Opetus- ja kulttuuriministeriö arvioi tarkemmin? mahdollisten lainmuutosten tarpeita liittyen opiskeluoikeuden pidättämiseen silloin, kun odotetaan huumausainetestauksen todistusta tai opiskelija kieltäytyy toimittamasta huumausainetestaustodistusta taikka muutoin peruuttamisprosessin aikana.

3.5 Oppilaitoksen ja terveydenhuollon yhteistyön selkeyttäminen

SORA-hankkeessa tehdyn selvityksen mukaan koulutuksen järjestäjien tai korkeakoulun ja opiskeluterveydenhuollon yhteistyöhön liittyy monia asioita, joissa toimintaprosesseja tulisi selkiyttää. Asiat liittyvät opiskelijan terveydentilan ja toimintakyvyn arviointiin, lääkärin SORA-osaamiseen, tietosuojaan ja salassapitoon.

Opetus- ja kulttuuriministeriö ja SORA-hankkeen ohjausryhmä asettivat 16.4.2019 alatyöryhmän koskien opiskelijoiden terveydentilan ja toimintakyvyn arvioinnin kehittämistä koulutukseen hakeutumisessa ja koulutuksen aikana. Asettamispäätöksen mukaan alatyöryhmän tehtävänä oli SORA-selvityksen pohjalta kuvata esiin tulleet ongelmat ja tehdä prosessin selkeyttämiseksi tarvittavat muutokset ja muut ehdotukset ohjausryhmälle. Alatyöryhmän toimikausi oli 15.4.2019–31.1.2020. Alatyöryhmässä oli edustajat sosiaali- ja terveysministeriöstä, Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselta, Opetushallituksesta sekä terveydenhuollon ammattihenkilöiden ja opiskelijajärjestöjen edustajat.

Alatyöryhmä laati ehdotukset uusiksi prosessikuvauksiksi SORA-prosesseihin. Prosessikuvauksissa painottuu uudella tavalla koulutuksen järjestäjän ja opiskeluterveydenhuollon välinen yhteistyö verrattuna nykyiseen käytäntöön, jossa läheteet ja lausunnot toimivat tiedon välittäjinä.

Sosiaali- ja terveysministeriön SORA-ohjeen mukaan koulutuksen järjestäjällä tai korkeakoululla on oikeus saada opiskelijan soveltuvuudesta lausunto ”soveltuva/ei soveltuva/ rajoituksin soveltuva”. Sekä SORA-kyselyn tulokset että muu palaute kentältä osoittavat kuitenkin, että tämä taso ei välttämättä ole kaikissa tilanteissa riittävä. Päätös opiskeluoikeuden peruuttamisesta on koulutuksen järjestäjän tai korkeakoulun tehtävä, ja nyt päätös on tehtävä osin riittämättömien tietojen perusteella. Opiskelijan terveydentilaa arvioinut lääkäri ei välttämättä tunne koulutusalan terveydentilaan ja toimintakykyyn liittyviä vaatimuksia, vaan saattaa arvioida esimerkiksi, että potilaan oman terveydentilan kannalta opiskelun jatkaminen on perusteltua. Alatyöryhmä toi kuitenkin esille, että lääkärinlausunnoissa ei ole mahdollisuuksia tarkentaa annettua tietoa. Laadittava lausunto on sosiaali- ja terveysministeriön päätöksen mukaan niin kutsuttu T-todistus, jolloin soveltuvuusarvio on muotoa sopiva/rajoituksin sopiva/ei sopiva.

Alatyöryhmä ehdotti, että opiskeluterveydenhuolto olisi ensisijainen terveydentilan ja toimintakyvyn arvioija sekä opiskeluoikeuden peruuttamisessa että hakuvaiheessa. Hakuvaiheen osalta tämä edellyttäisi opiskeluterveydenhuoltoa koskevan sosiaali- ja terveysministeriön alaisen lainsäädännön muuttamista tehtävän edellyttämien resurssien varmistamista. Lisäksi alatyöryhmä ehdotti, että vaativimmat täysi-ikäisten opiskelijoiden

psykiatriset terveydentila- ja toimintakyky selvitykset keskitetään HUS:n työkykypoliklinikalle hoidon porrastuksen mukaisesti.

Alatyöryhmä esitti myös, että opetus- ja kulttuuriministeriö sekä sosiaali- ja terveysministeriö lisäisivät lainsäädäntöön koulutuksen järjestäjän/korkeakoulun ja opiskeluterveydenhuollon välisen yhteistyövelvoitteen SORA-asioihin liittyen. Tavoitteena on selkeät prosessit SORA-lainsäädännön toimeenpanon tilanteisiin.

Terveydenhuoltoalatyöryhmä esitti vielä, että opetus- ja kulttuuriministeriön tulisi selvittää mahdollisuus ehdolliseen opiskelijavalintaan ammatillisessa koulutuksessa. Nyt yhteishaussa aikataulu on tiukka, ja hakija saattaa saada ensin hyväksyvän päätöksen opiskelijaksi otoksi, minkä jälkeen opiskelupaikka perutaan SORA-lainsäädäntöön liittyvän hakijan terveyden tai toimintakykyyn liittyvän asian takia.

Toimenpide-ehdotus:

Opetus- ja kulttuuriministeriö arvioi yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa alatyöryhmän tuottamia ehdotuksia. Sosiaali- ja terveysministeriö arvioi, voisiko opiskeluterveydenhuolto olla vastuussa SORA-prosessin liittyvistä terveyden- ja toimintakyvyn arvioinneista sekä hakeutumis- että opiskeluoikeuden peruuttamisprosessissa.

3.6 Opinto-oikeuden peruuttamisen välttely

SORA-selvityksestä saadun tiedon mukaan on tavallista, että opiskelija keskeyttää opintonsa, kun opiskelijan toimintaa aletaan selvittää ja SORA-prosessi tulee vireille. Tämän jälkeen opiskelija voi hakeutua toiseen oppilaitokseen jatkamaan saman alan opintoja.

Ammattikorkeakoululaissa ja yliopistolaissa korkeakoululla on oikeus saada tieto vireillä olevasta SORA-prosessista toiselta korkeakoululta, mutta tämä koskee vain siirto-opiskelijoita, eikä opiskelijaa, joka hakeutuu tavallisen opiskelijavalinnan kautta toiseen oppilaitokseen. Ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa vastaavaa siirto-opiskelijoita koskevaa pykälää ei ole.

Hakeutumistilanteessa korkeakouluilla ja ammatillisen koulutuksen järjestäjillä on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada opiskelijaksi ottamisen edellyttämät välttämättömät tiedot opiskelijaksi pyrkivän opiskeluoikeuden peruuttamista koskevasta päätöksestä ja sen perusteluista toiselta yliopistolta, ammattikorkeakoululta ja koulutuksen järjestäjältä. Käytännön haaste kuitenkin on, ettei oppilaitoksella ole tietoa siitä, keiden hakijoiden osalta tietoja peruuttamispäätöksestä olisi tarpeen pyytää ja mistä oppilaitoksesta.

Laki velvoittaa koulutuksen järjestäjän tai korkeakoulun selvittämään opiskelijan mahdollisuudet siirtyä tai hakeutua muuhun koulutukseen, jos opiskeluoikeus perutaan SORA-lainsäädäntöön liittyvän syyn vuoksi. Tällöin opiskeluoikeuden peruuttamisprosessi käytännössä raukeaa. Tämä on ongelmallista kahdesta syystä. Ensinnäkin opiskelija voi hakeutua toiseen oppilaitokseen SORA-alalle ilman velvoitetta antaa tietoa aiemmasta prosessista, kun peruuttamispäätöstä ei ole tehty. Toisaalta opiskelijan oikeusturva on heikko, jos hänelle esitetään vaihtoehtoisiksi peruuttamispäätös tai siirto toisiin opintoihin. Opiskelijalla on riski jäädä kokonaan ilman opiskelupaikkaa, jos hän valitsee peruuttamisprosessin loppuun viemisen. Jos hän valitsee siirron voidakseen jatkaa opiskelua edes jollain alalla ja peruuttamisprosessi raukeaa, hänellä ei ole mahdollisuutta saada peruuttamisen edellytyksiä tutkittavaksi.

Opiskelija voidaan tämän suostumuksella siirtää yliopiston/ammattikorkeakoulun sellaiseen muuhun koulutukseen, jonka opiskelijaksi ottamisen edellytykset hän täyttää. Saattaisi olla tarpeellista tarkentaa sitä, millaisin edellytyksin ja ehdoin korkeakoulut voivat siirtää opiskelijoita toiseen tutkintoon johtavaan koulutukseen. Tulisi arvioida esimerkiksi edellyttääkö siirto vapaiksi jääneitä aloituspaikkoja ja miten edellytykset arvioidaan, erityisesti huomioiden yhdenvertaisuus opiskelijavalinnoissa.

Yhtenä ratkaisuehdotuksena on noussut esille, että opiskelija veloitettaisiin antamaan haikutumistilanteessa myös tietoa vireillä olevasta SORA-prosessista tai oppilaitokselle säädettäisiin oikeus saada ja antaa tietoja kesken jääneistä SORA-prosesseista. Jotta kesken jääneeseen SORA-prosessiin voitaisiin liittää oikeusvaikutuksia, tulisi vireille tulo määritellä tarkemmin. Vireillä olevaan/kesken jääneeseen prosessiin kohdistuvat oikeusvaikutukset ovat haasteellisia, koska asiaa ei ole oikeudellisesti ratkaistu. Tiedonsaantioikeuden (myös mahdolliset rekisterit) osalta tulee kiinnittää huomiota tiedonsaantioikeuden ajalliseen keston, eli miten vanhoihin vireilläolotietoihin tai päätöksiin on oikeus.

Toimenpide-ehdotus:

Opetus- ja kulttuuriministeriö arvioi tarvetta lain tarkentamiseen siltä osin, minäkälaisia oikeusvaikutuksia kesken jääneeseen SORA-prosessiin olisi tarpeellista ja mahdollista liittää. Opetus- ja kulttuuriministeriö tarkastelee samalla lainsäädännön velvoitetta ohjata opiskelijaksi toisiin opintoihin sekä opiskelijaksi ottamisen edellytyksiä näissä uusissa opinnoissa.

3.7 Pääsy- ja soveltuvuuskokeiden merkitys SORA-tutkinnoissa

SORA-hanketta asetettaessa yksi sen tehtävistä oli arvioida pääsy- ja soveltuvuuskokeiden roolia soveltuvuuden arvioinnissa SORA-tutkinnoissa. Pääsy- ja soveltuvuuskokeiden tarkoituksena on mitata hakijan soveltuvuutta alalle ja opintoihin.

Pääsy- ja soveltuvuuskokeissa on muutoksia kaikilla koulutusasteilla. Ammatillisessa koulutuksessa luovuttiin pitkälti pääsy- ja soveltuvuuskokeista, sillä koulutustakuun tavoitteena oli varmistaa jokaiselle koulutuspaikka. SORA-hankkeen aikana muutettiin opetus- ja kulttuuriministeriön opiskelijaksi ottamisen perusteita ammatillisessa perustutkintokoulutuksesta koskevaa asetusta (161/2019), jota sovellettiin 1.8.2019 alkavassa koulutuksessa. Opiskelijaksi ottamista koskevan asetusmuutoksen mukaan opiskelijaksi ei voida valita hakijaa, joka ei osallistu kokeeseen. Hakija voidaan jättää valitsematta erityisiä turvallisuusvaatimuksia sisältävään ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 81 §:ssä tarkoitettuun tutkintoon tai osaamisalalle (ns. SORA-tutkinnot), jos hakija saa pääsy- ja soveltuvuuskokeesta 0 valintapistettä. Jos hakija jätetään valitsematta turvallisuusvaatimuksia sisältävään tutkintoon tai osaamisalalle pääsy- tai soveltuvuuskokeen perusteella, koulutuksen järjestäjän tulee selvittää yhdessä hakijan kanssa tämän suoritettavaksi soveltuva tutkinto tai koulutus ja lisäksi ohjata hakija hakeutumaan koulutukseen tai muun tarkoituksenmukaisen palvelun piiriin.

Korkeakouluissa koulutukseen on yleensä suurempi hakupaine. Pääsy- ja soveltuvuuskokeiden tavoitteena on pyrkiä löytämään sopivat hakijat. Korkeakouluissa ollaan siirtymässä todistusvalintoihin. Ammattikorkeakoulut ovat ottaneet käyttöön todistusvalinnan sekä ylioppilastutkintoon ja että ammatillisen tutkinnon arvosanoihin perustuen. Lisäksi ammattikorkeakoulut ovat ottaneet käyttöön kaikkien alojen (pl. kulttuuriala) yhteisen valintakokeen. Yliopistot ovat korvanneet yhteispistevalinnan pääosin todistusvalinnalla. Valintakokeisiin perustuen täytetään yhä noin kolmasosa paikoista. Joillain aloilla (mm. opettajankoulutus, liikuntapedagogiikka, psykologia osassa yliopistoja) käytetään lisäksi soveltuvuuskokeita.

SORA-virkamiesryhmä järjesti 9.10.2018 tutkijatapaamisen, jossa keskusteltiin pääsy- ja soveltuvuuskokeisiin liittyvästä tutkimuksesta. Tutkijatapaamiseen osallistui korkeakoulujen asiantuntijoita, jotka toimivat opiskelijavalinnoissa ja soveltuvuuden arvioinnissa. Tutkijatapaamisessa tuotiin esiin, että soveltuvuuden ja soveltumattomuuden testaaminen on haastava prosessi, jossa tulee huomioida monta eri ulottuvuutta. Soveltuvuus tai soveltumattomuus on aina suhteessa siihen tehtävään, mihin ollaan hakeutumassa. Soveltuvuuden arvioinnin merkitys on erilaista niin kutsutuilla hakupainealoilla, joilla vain pieni osa hakijoista pääsee koulutukseen, kuin aloilla, joilla aloituspaikkoja on paljon suhteessa hakijamääriin.

Tutkijat totesivat, että opiskelijan oikeusturvan kannalta on tärkeää, että on selkeästi esillä, millä perusteella valinnat tehdään. Kun tiedetään, mitä halutaan arvioida, suunnitellaan arviointikeinot sen mukaan. Nämä kriteerit pitäisi tuottaa tarkan tehtäväanalyysin perusteella. Edelleen tutkijat pitivät haasteena sitä, että keskustelussa sekoittuu helposti SORA-soveltumattomuus ja yleinen alalle soveltuvuus ja niiden arviointi.

Tutkijatapaamisessa todettiin, että pääsy- ja soveltuvuuskokeita järjestetään runsaasti menettelyillä, jotka eivät tutkimustiedon valossa ole luotettavia. Käytettyjen menetelmien tutkimusperustaisuutta tulisi vahvistaa. Todettiin, että luotettavien ja toimivien soveltuvuuskokeiden luominen edellyttää aikaa ja melko suuria taloudellisia resursseja etenkin aloilla, joilla on paljon hakijoita. Soveltuvuus on ensin tarkoin määriteltävä, jotta voidaan valita oikeat arviointimenetelmät.

Opetus- ja kulttuuriministeriö päätti hankkia osana SORA-hanketta tutkimuksen, jossa tehdään kirjallisuuskatsaus soveltuvuusarviointia ja erilaisia valintamenettelyjä koskevasta kirjallisuudesta sekä kartoitus Suomessa käytössä olleista osana opiskelijavalintoja käytetyistä soveltuvuuden arviointimenetelmistä ja menettelyistä. Tutkimushanke alkaa vuoden 2020 syksyllä. Tutkimuksen loppuraportti julkaistaan 31.3.2022 mennessä.

Hankkeessa kartoitetaan suomalaisten oppilaitosten opiskelijavalintamenettelyjä ja niissä erityisesti soveltuvuuden arviointiin liittyviä käytäntöjä peilaten niitä olemassa olevaan tieteelliseen tutkimukseen. Tutkimus jakautuu kirjallisuuskatsaukseen soveltuvuusarviointia ja erilaisia valintamenettelyjä koskevasta kirjallisuudesta ja selvitysosaan. Hankkeessa tuotetaan selvitys oppilaitosten ja korkeakoulujen soveltuvuuden arviointikäytännöistä, mukaan lukien tilastollinen tarkastelu, oppilaitosten tilanteet ja käytännöt, asiantuntija-haastattelut sekä laadulliset oppilaitoshaastattelut case-kuvauksina. Hanke sisältää arvion siitä, miten yleisimmin käytetyt arviointimenetelmät suhteutuvat kirjallisuuskatsauksen tuloksissa esitettyihin ns. soveltuvuusarvioinnin hyviin käytäntöihin. Keskeisin rooli on soveltumattomuuden arvioinnilla.

Toimenpide-ehdotus:

Opetus- ja kulttuuriministeriö arvioi yhteistyössä Opetushallituksen kanssa ammatillisen koulutuksen SORA-tutkintojen pääsy- ja soveltuvuuskokeiden kehittämistarpeita tutkimuksen valmistumisen jälkeen. Korkeakoulut vastaavat pääsy- ja soveltuvuuskokeiden järjestämisestä ja kehittämisestä.

3.8 SORA-lainsäädännön toimeenpano oppilaitoksissa

SORA-selvityksen perusteella todettiin, että SORA-lainsäädäntöä ei käytetä oppilaitoksissa kovinkaan laajasti ja SORA-prosessit koetaan hankalina ja aikaa vievinä. Opiskelijoiden annetaan valmistua aloittamassaan koulutuksessa tai heitä ohjataan mieluummin hakeutumaan toiselle alalle, kuin aloitetaan raskaaksi koettu SORA-prosessi.

SORA-hankkeen aikana todettiin myös, että opiskelijan soveltuvuus alalle tulee luotettavimmin esiin opintojen aikana. Tästä syystä on tärkeää, että oppilaitokset soveltavat SORA-säännöksiä opintojen aikana.

Koulutuksen järjestäjä tai korkeakoulu ei välttämättä joudu käyttämään SORA-lainsäädäntöä edes vuosittain. Lisäksi haasteena on se, että prosessin käynnistäminen ja loppuunsaattaminen on paitsi prosessuaalisesti vaikeaa, joskus myös yksilötasolla raskasta. Joissain tapauksissa peruuttamisprosessin aikana opiskelija kohdistaa uhkauksia oppilaitosten henkilöstöön. Näin ollen on ongelmallista, jos SORA-prosessien käynnistäminen jää opettajien vastuulle. Oppilaitoksilla tulisi olla selkeät toimintamallit, suunnitelma henkilöstön turvallisuuden varmistamisesta ja koulutetut vastuuhenkilöt, joille SORA-prosessiin liittyvien asioiden vastuu keskitetään ja henkilöstölle osoitettu muu tuki SORA-lainsäädännön soveltamiseen. Oppilaitokset tarvitsevat tukea SORA-prosessien selkeyttämisessä, yhteistyöosaamisessa sekä juridisessa osaamisessa SORA-tilanteissa.

Yhtenä hankkeen tavoitteena ohjausryhmä näkikin koulutuksen järjestäjien ja korkeakoulujen SORA-prosessien tukemisen sillä tavalla, että nämä uskaltavat rohkeammin käyttää SORA-lainsäädäntöä tarvittaessa. Tähän tavoitteeseen koulutuksen järjestäjät ja korkeakoulut tarvitsevat sekä SORA-lainsäädäntöön liittyvää koulutusta, että päivitetty SORA-oppaat.

Toimenpide-ehdotus:

| **Ks. luku 3.9.**

3.9 SORA-asioista tiedottaminen

Koulutuksen järjestäjillä ja korkeakouluilla sekä opiskelijoilla on tarve ajankohtaisen SORA-tiedon saamisesta. Ohjausryhmässä keskusteltiin SORA-yhteistyöelimen tai foorumin perustamisesta, joka jakaisi hyviä käytänteitä ja ratkaisuvaihtoehtoja SORA-valmistelun tueksi. Tässä vaiheessa kuitenkin päätettiin SORA-lainsäädännön avaamisesta SORA-internetsivuilla (www.oph.fi/sora), joita päivitetään mahdollisten ohjeistusten tai lainsäädäntömuutosten täsmentyessä. Sivuille on kerätty kaikki SORA-asioihin liittyvät asiakirjat,

määräykset ja oppaat, jotta koulutuksen järjestäjän edustajat löytävät kyseessä olevat tiedostot helposti yhdestä paikasta. SORA-internetsivustoa voi päivittää joustavasti, jos lainsäädäntöön tulee muutoksia. Sivustoa on tarkoitus päivittää UKK-kysymysten osalta. Opiskelijajärjestöt ovat lupautuneet luomaan omille sivuilleen SORA-osuuden, jossa SORA-prosessia tarkastellaan opiskelijan näkökulmasta. Internetsivuilla voidaan myös viestiä SORA-lainsäädännössä tapahtuvista muutoksista.

Opetushallitus päivitti SORA-oppaan vastaamaan 1.1.2018 voimaan tullutta ammatillisen koulutuksen lainsäädäntöä. Ammatillisen koulutuksen järjestäjille suunnattu väliaikainen opas löytyy osoitteesta <https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/opas/5782990/tiedot>.

SORA-asioista on tärkeä tiedottaa myös perusopetuksen opinto-ohjaajia sekä hakijoita ja näiden huoltajia. Hakijan tulee saada tietoa tutkintokohtaisista terveydentilavaatimuksista hyvissä ajoin ennen hakuaikoja. Pitkäaikaissairaiden ja vammaisten nuorten kohdalla yhteistyö terveydenhuollon ja opetuksen tai koulutuksen järjestäjän välillä on tärkeää, jotta nuorta ohjataan hakeutumaan hänelle sopivalle alalle. Näitä yhteistyön muotoja opetuksen ja koulutuksen järjestäjän ja terveydenhuollon välillä tulee kehittää pitkäjänteisesti. Vammaisten hakijoiden kohdalla yhteistyön tekeminen vammaisjärjestöjen kanssa on tärkeää. Vammaisjärjestöillä on kokonaisvaltainen osaaminen kyseessä olevasta vammasta ja sen vaikutuksesta opiskeluun ja työskentelyyn.

Toimenpide-ehdotus:

Opetushallitus ja sosiaali- ja terveysministeriö päivittävät SORA-oppaat ja SORA-internetsivut, kun SORA-lainsäädännön mahdolliset lakimuutokset on vahvistettu.

Opetus- ja kulttuuriministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö ja Opetushallitus järjestävät SORA-lainsäädäntöön ja sen mahdollisiin muutoksiin liittyviä koulutustilaisuuksia, kun lakimuutokset on vahvistettu.

3.10 Opiskelijan oikeusturvan toteutuminen SORA-prosessissa

SORA-lainsäädännön yhtenä tavoitteena on vahvistaa opiskelijan oikeusturvaa. Opiskelijan tulee saada valituskelpoinen päätös, jonka mukana seuraavat ohjeet muutoksenhausta. Samoin opiskelijan tulee saada tieto oikeudesta hakea opiskeluoikeuden palauttamista silloin, kun päätös opiskeluoikeuden peruuttamisesta on tehty terveyteen tai

toimintakykyyn liittyvän syyn perusteella. SORA-selvityksen mukaan opiskelijat ovat osittain saaneet puutteellisia hallinnollisia päätöksiä.

Opiskelijalla on oikeus saada tukea ja ohjausta sekä tarvittavat kohtuulliset mukautukset, jotta opiskelu mahdollistuu. Lisäksi koulutuksen järjestäjällä tai korkeakoululla on velvollisuus ohjata opiskelijaa hakeutumaan toiselle, hänelle sopivalle alalle, jos opiskelu SORA-tutkinnossa ei ole mahdollista turvallisuuteen liittyvien asioiden takia.

Korkeakoulujen ja oppilaitosten tulisi kuvata SORA-lainsäädännön soveltamiseen liittyvät prosessit ja tiedottaa niistä opiskelijoita ja huoltajia.

SORA-selvityksen mukaan koulutuksen järjestäjät, korkeakoulut ja opiskeluterveydenhuolto ovat järjestäneet paljon ohjausta ja muita tukimuotoja ennen opiskeluoikeuden peruuttamista. Opiskelijan tarvitsemia kohtuullisia mukautuksia on suunniteltu yhteistyössä opiskeluterveydenhuollon toimijoiden kanssa. Selvityksessä ja ohjausryhmän keskusteluissa nousi kuitenkin esille, että opiskeluoikeuden peruuttamisen jälkeen opiskelija on tilanteessaan hyvin yksin. Samoin opiskelija vastaa itse opiskeluoikeuden palauttamisen hakemisesta ja siihen liittyvien selvitysten hankkimisesta. Ohjausryhmän mielestä olisi tärkeää, että opiskelijasta huolehdittaisiin, kun opiskeluoikeus on peruutettu. Ohjausryhmä näkikin tärkeänä, että opiskelijalla olisi oikeus jälkiohjaukseen niissä tilanteissa, joissa opiskeluoikeus peruutetaan.

Opiskelijan oikeusturvan kannalta on tärkeää, että SORA-lainsäädäntöön tehdään tarvittavat tarkennukset. Esimerkiksi vireille tulon tarkentaminen on tärkeää opiskelijan oikeusturvan toteutumisen kannalta.

Opiskelijalle on tärkeää saada ajantasaista tietoa SORA-lainsäädännöstä. Koulutuksen järjestäjien ja korkeakoulujen tiedotuksen lisäksi tietoa SORA-lainsäädännöstä annetaan SORA-internetsivuilla. Opiskelijajärjestöt ovat luvanneet tuottaa omille sivuilleen opiskelijoille suunnattuja ohjeita, jotka voidaan linkittää Opetushallituksen SORA-internetsivuille.

Toimenpide-ehdotus:

Opetus- ja kulttuuriministeriö selvittää säädosmuutosten tarvetta jälkiohjaus-velvollisuudesta opiskeluoikeuden peruuttamisen jälkeen. Jälkiohjauksessa painottuisi tuen tarpeen arviointi, terveydenhuollon palvelut sekä tarvittaessa ohjaus etsivään nuorisotyöhön.

3.11 Tilastoinnin ja tiedonkeruun kehittäminen

SORA-selvityksessä koulutuksen järjestäjiltä kysyttiin SORA-tapausten määrästä parin viimeisen vuoden aikana. Selvityksen avulla ei saatu määrällisiä tietoja SORA-tapausten määrästä. Tähän vaikuttivat muun muassa se, etteivät koulutustoimijat olleet varautuneet tietojen keräämiseen eikä niitä siksi ollut luotettavasti saatavilla. Lisäksi esimerkiksi SORA-asian vireille tuloon liittyvät erilaiset tulkinnat vaikeuttivat yhdenmukaisten tietojen saamista.

Ohjausryhmä on pitänyt ongelmallisena sitä, että SORA-tapauksista ei ole luotettavaa määrällistä tietoa. Määrällistä tietoa saadaan Opetushallituksesta koskien niitä hakijoita, joita ei ole valittu yhteishaussa koulutukseen SORA-lainsäädäntöön liittyvän syyn vuoksi. Hakeuduttaessa koulutukseen yhteishaun kautta, kysytään hakijalta, onko hänellä oman ilmoituksen perusteella terveydentilaan tai toimintakykyyn vaikuttava seikka, joka voisi olla esteenä opiskelijaksi ottamiselle tai onko hakijan opiskeluoikeus aiemmin peruutettu.

On mahdollista, ettei hakija kerro omalla ilmoituksella rehellisesti terveydentilan tai toimintakyvyn esteestä tai opiskeluoikeuden peruuttamisesta tai hän ei ymmärrä minkälaista terveyttä tai toimintakykyä kysymyksellä tarkoitetaan. Tämän vuoksi koulutuksen järjestäjän tulee pyytää tavallisesti tarkennusta hakijalta silloin, kun hakija on ilmoittanut esteestä. Suurin osa ilmoitetuista asioista perustuu väärinkäsitykseen eikä siis ole este opiskelijaksi ottamiselle.

Opiskeluoikeuteen peruuttamiseen tai palauttamiseen liittyvää määrällistä tietoa voidaan saada Valvirasta liittyen siihen, kuinka monella opiskelijalla on laitettu vireille tai viety loppuun SORA-prosessi niillä aloilla, jotka kuuluvat Valviran toimialaan. Opiskelijan oikeusturvavaltakunnasta voidaan saada tietoa niistä tapauksista, joissa opiskelija on hakenut oikaisua opiskeluoikeuden peruuttamiseen tai palauttamiseen liittyvään päätökseen.

Opetushallituksen tietojen mukaan vuonna 2018 SORA-tutkintoihin oli yhteensä 12 814 ensisijaista hakijaa. SORA-tutkintoihin valittiin 11 798 hakijaa. SORA-lainsäädännön perusteella hylättyjä valintatietoja löytyi vain 4 kpl. Myös opiskelijoiden oikeusturvavaltakunnassa käsittelemään tulevat pienet määrät kertovat, että SORA-tapaukset ovat harvinaisia tai sitten asioita ei tuoda vireille tai ne keskeytyvät opiskelijan kadottua.

SORA-hankkeen aikana on pyritty selvittämään, kuinka tietoa voitaisiin kerätä tarkoituksenmukaisesti. Opiskelun aikaisia tietoja ei voida tällä hetkellä kerätä automaattisesti, koska SORA-prosessiin liittyviä tietoja ei tallenneta opiskelijakohtaisesti opintohallinnon tietojärjestelmiin. Mahdolliset tiedonkeruut tulisi toteuttaa erikseen.

Ammatillisen koulutuksen järjestäjien ja korkeakoulujen on säilytettävä arkaluonteiset tiedot erillään muista henkilötiedoista. Arkaluonteiset tiedot tulee poistaa rekisteristä välittömästi, kun niiden säilyttämiselle ei ole enää lakisääteisten tehtävien edellyttämää perustetta, kuitenkin viimeistään neljän vuoden kuluttua tietojen merkitsemisestä rekisteriin. (Laki ammatillisesta koulutuksesta 107 §, yliopistolaki 45 b §, ammattikorkeakoululaki 40 §.)

Tiedonkeruun säännöllinen toteuttaminen edellyttäisi tällä hetkellä sitä, että koulutuksen järjestäjät ja korkeakoulut ylläpitäisivät erikseen SORA-säännösten soveltamiseen liittyviä määrällisiä tietoja. SORA-tietojen merkitseminen opiskelijakohtaisesti tietojärjestelmiin edellyttäisi todennäköisesti muun muassa teknisiä ja hallinnollisia erillisratkaisuja, koska SORA-tiedot ovat arkaluonteisia ja laissa on säädetty niiden käytöstä erikseen.

Jatkuvan määrällisen tiedon kerääminen SORA-prosesseista on haasteellista ja ohjausryhmä päätyi ehdottamaan, että opetus- ja kulttuuriministeriö keräisi kertaluontoisesti tietoa SORA-lainsäädännön toteuttamisesta sekä määrällistä tietoa SORA-prosessien määrät. Tiedonkeruu voitaisiin toteuttaa vuonna 2023.

Toimenpide-ehdotus:

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteuttaa tiedonkeruun SORA-lainsäädännön toteuttamisesta sekä määristä. Tiedonkeruu toteutetaan mahdollisesti vuonna 2023.

3.12 Tutkintokohtaisten terveydentilavaatimusten päivittäminen

Opetushallitus laati tutkintokohtaiset terveydentilavaatimukset yhteistyössä Työterveyslaitoksen kanssa SORA-lainsäädännön tullessa voimaan vuonna 2012. Määräykseen on lisätty tutkintorakenteeseen tulleet uudet SORA-lainsäädännön alaiset tutkinnot. Tutkintokohtaiset terveydentilavaatimukset ovat hakijan nähtävillä Opintopolku-palvelussa, jolloin hakija voi arvioida terveydentilaansa suhteessa tutkintokohtaisiin terveydentilavaatimuksiin.

Korkeakouluilla tutkintokohtaisia terveydentilavaatimuksia ei kaikilla aloilla ole ollut kirjattuna. Tällöin hakijan ja terveydenhuollon henkilöstön on ollut vaikea arvioida hakijan tai opiskelijan terveydentilaa suhteessa vaatimuksiin. SORA-hankkeen aikana korkeakouluissa on valmisteltu tutkintokohtaisia terveydentilavaatimuksia.

SORA-hankkeessa järjestettiin 17.1.2019 työkokous liittyen tutkintokohtaisiin terveydentilavaatimuksiin. Työkokouksessa esiteltiin ammatillisen koulutuksen tutkintokohtaiset terveydentilavaatimukset ja ammattikorkeakoulujen sekä yliopistojen valmisteilla olevat terveydentilavaatimukset. Lisäksi esteettömyyden ja terveydenhuollon asiantuntijat käyttivät kommenttipuheenvuorot.

Työkokouksessa todettiin, että on tärkeää, että terveydentilavaatimukset ovat linjassa saman alan tutkinnoissa eri koulutusasteilla. Lisäksi todettiin, että veriteitse tarttuvien sairauksien sekä rokotussuoja terveydenhuoltoalan koulutuksessa ovat asioita, jotka olisi hyvä selvittää SORA-hankkeen aikana ja tiedottaa kaikkia koulutusasteita.

Toinen työkokous järjestettiin 22.5.2019. Tässä kokouksessa käytiin läpi korkeakoulujen terveydentilavaatimusten valmistelun tilanne.

Ammattikorkeakoulujen yhteiset terveydentilavaatimukset on julkaistu <https://www.ammatikorkeakouluun.fi/hakijalle/hakeminen/>.

Yliopistoilla kaikkien SORA-alojen tutkintokohtaisten terveydentilavaatimusten luonnokset ovat olleet yliopistoissa kommentteilla ja yhteiset tutkintokohtaiset terveydentilavaatimukset saataneen vahvistettaviksi keväällä 2021. Tällöin tutkintokohtaiset terveydentilavaatimukset sisältyisivät lukuvuoden 2021-2022 valintaperusteisiin ja olisivat käytettävissä vuoden 2021 kevään yhteishausta lähtien.

Sosiaali- ja terveysalalla opiskelijoiden harjoittelu- ja koulutussopimuspaikoilla on ollut vaihtelevia käytäntöjä tartuntatautilain 48 §:n (työntekijän ja opiskelijan rokotussuoja potilaiden suojaamiseksi) toimeenpanossa. Lisäksi on ollut epäselvyyttä veriteitse tarttuvien sairauksien merkityksestä opiskelijavalinnassa tai opiskeluoikeuden peruuttamisessa. Veriteitse tarttuvat sairaudet on mainittu ammatillisen koulutuksen tutkintokohtaisissa terveydentilavaatimuksissa.

Sosiaali- ja terveysministeriö laati terveydenhuoltoa käsittelevän alatyöryhmän aloitteesta lausunnon (STM/2146/2019) veriteitse tarttuvista sairauksista osana tutkintokohtaisia terveydentilavaatimuksia. Sosiaali- ja terveysministeriö esitti, että tutkintokohtaisista terveydentilavaatimuksista poistettaisiin lause: ”veriteitse tarttuva sairaus, joka saattaa rajoittaa koulutukseen liittyvissä käytännön tehtävissä toimimista”. Opetushallitus päivitti määräyksen tutkintokohtaisista terveydentilavaatimuksista sosiaali- ja terveysministeriön ohjeiden mukaisesti 12.9.2019. Opetus- ja kulttuuriministeriö lähetti sosiaali- ja terveysministeriön lausunnon tiedoksi myös korkeakouluille.

Koulutuksen järjestäjiltä on tullut kysymyksiä liittyen siihen, voiko tartuntatautilain 48 §:n mukaisten rokotusten puuttuminen olla este opiskelijaksi ottamiselle. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen verkkosivuilla olevassa Opiskelijoiden rokotusohjeessa kohdassa *”Tartuntatautilain mukainen suoja työharjoittelua varten”* todetaan, että *”jo uranvalinta- ja koulutusvaiheessa kannattaa kiinnittää huomiota siihen, että sosiaali- ja terveydenhuollossa työskentelevän on oltava monin eri keinoin valmis suojelemaan hoitamiensa henkilöiden terveyttä”*. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen verkkosivuilla on todettu rokotuksista muun muassa, että työharjoitteluun tuleva opiskelija voi halutessaan kertoa työnantajalle, onko hänellä vaadittu suoja tai onko hänet rokotettu, mutta velvollisuutta hänellä ei ole. Jos opiskelija ei halua kertoa voimassa olevasta rokotussuojasta, työnantajalla ei ole velvollisuutta ottaa opiskelijaa harjoittelujaksolle. Opiskelijan oma suullinen ilmoitus rokotussuojasta riittää, eikä opiskelijan tarvitse esittää kirjallista selvitystä saamistaan rokotuksista tai sairastamistaan taudeista.

3.13 Sora-lainsäädännön soveltaminen tutkinnon osien koulutukseen

Ammatillisen koulutuksen osalta lainsäädäntöä on tulkittu siten, että SORA-säännöksiä sovelletaan myös opiskelijan suorittaessa yksittäisiä SORA-tutkinnon tutkinnon osia. Lain sanamuodot eivät kuitenkaan ole yksiselitteiset tältä osin, eikä ole selvää, miten voidaan perua opiskeluoikeus vain tiettyyn tutkinnon osaan. Säännösten perusteella ei ole myöskään selvää, miten soveltuvuus tulisi arvioida hakutilanteessa, jos opiskelija hakeutuu suorittamaan vain tutkinnon osaa tai osia. Opiskelija voi alun perin hakeutua suorittamaan vain yhtä tai muutamaa tutkinnon osaa taikka opintojen aikana voidaan henkilökohtaisessa osaamisen kehittämissuunnitelmassa sopia, että opiskelija suorittaa toiseen tutkintoon kuuluvan tutkinnon osan, joten aina ei ole selkeää opiskelijavalintatilannetta.

Korkeakouluissa säännöksiä on katsottu sovellettavaksi vain koko tutkintoon. Kuitenkin SORA-säännösten käyttöönoton jälkeen on tullut uusia suorittamismalleja, joita voimassa olevat säännökset eivät riittävän hyvin huomioi. Esimerkiksi harjoitteluja voidaan suorittaa myös avoimessa korkeakouluopetuksessa.

Toimenpide-ehdotus:

Opetus- ja kulttuuriministeriö selvittää säädösmuutosten tarvetta SORA-lainsäädännön soveltamisessa tutkinnon osien koulutukseen.

3.14 Rikosperusteinen opiskeluoikeuden peruuttaminen

Koulutuksen järjestäjä voi peruuttaa opiskeluoikeuden, kun koulutukseen liittyvät käytännön tehtävät oppilaitoksessa, työpaikalla tai muussa oppimisympäristössä edellyttävät olennaisesti alaikäisten parissa työskentelyä, jos se on tarpeen alaikäisten suojelemiseksi ja jos opiskelija on tuomittu rangaistukseen tietyissä laissa säädetyistä rikoksista. Säännös noudattaa lakia lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä, jonka 2 §:ssä säädetään, että kyseistä lakia sovelletaan työ- ja virkasuhteessa tehtävään työhön, johon pysyväisluontoisesti ja olennaisesti kuuluu ilman huoltajan läsnäoloa tapahtuvaa alaikäisen kasvatusta, opetusta, hoitoa tai muuta huolenpitoa taikka muuta työskentelyä henkilökohtaisessa vuorovaikutuksessa alaikäisen kanssa.

Sosiaali- ja terveysalalla työskennellään monien muidenkin haavoittuvassa asemassa olevien ryhmien kuin alaikäisten kanssa. Koulutuksen järjestäjiltä tulee säännöllisesti palautetta ja kysymyksiä, voisiko opiskeluoikeuden peruuttaa niissä tilanteissa, joissa opiskelijalla on rikosrekisterissä merkintä väkivalta- tai huumausainerikoksista, ja koulutuksen järjestäjä pelkää opiskelijan olevan riski potilaiden turvallisuudelle.

Toimenpide-ehdotus

Opetus- ja kulttuuriministeriö selvittää mahdollisuuksia rikosrekisteriotteen pyytämismenettelyä laajentamiseksi muiden haavoittuvassa asemassa olevien (vammaiset, vanhukset) kanssa työskentelyyn.

4 Yhteenveto

SORA-hankkeen aikana todettiin, että koulutuksen järjestäjät ja opiskeluterveydenhuolto ovat pääosin tyytyväisiä SORA-lainsäädäntöön. Vuonna 2012 voimaan tulleen lainsäädännön katsottiin parantaneen alaikäisten turvallisuutta sekä opiskelijan oikeusturvaa. Lisäksi sillä katsottiin olevan ennaltaehkäisevä vaikutus, sillä se karsii niitä hakijoita, joilla on tutkinnon suorittamiseen liittyviä terveyden ja toimintakyvyn haasteita. SORA-lainsäädännön katsottiin tuovan koulutuksen järjestäjälle tai korkeakoululle selustan, johon tukeutua mahdollisissa ongelmatilanteissa.

Pääosin toimijat katsoivat lainsäädännön palvelevan hyvin, eikä suuria muutostarpeita noussut esille. Hankkeen aikana löytyi kuitenkin tarpeita lainsäädännön tarkentamiseen. Opetus- ja kulttuuriministeriö sekä sosiaali- ja terveysministeriö arvioivat hankkeen päätymisen jälkeen ehdotettujen tarkennusten tarvetta ja jatkavat tarvittaessa lainsäädäntömuutosten valmistelua.

Koulutuksen järjestäjät ja korkeakoulut käynnistävät SORA-prosesseja sangen harvoin. Osasyynä saattaa olla, että oppilaitoksissa käytetään kevyempiä menetelmiä, eli opiskelija ohjataan hakeutumaan hänelle paremmin sopivalle alalle eikä tapausta käsitellä niin kutsuttuna SORA-tapauksena. Toisaalta hankkeen aikana kävi ilmi, että osalla koulutuksen järjestäjistä SORA-prosessit ovat puutteelliset, minkä takia SORA-prosessi jää käynnistämättä.

Yhteistyön merkitys opiskeluterveydenhuollon ja koulutuksen järjestäjän tai korkeakoulun kesken on tärkeää, kun arvioidaan opiskelijan terveydentilaa ja toimintakykyä suhteessa tutkintokohtaisiin terveydentilavaatimuksiin. Tätä yhteistyötä pyritään vahvistamaan kehittämällä käytäntöjä, joissa opiskeluterveydenhuolto yhdessä koulutuksen järjestäjän tai korkeakoulun kanssa pohtivat opiskelijan tukemista opinnoissa ja tarvittaessa arvioivat tämän mahdollisuuksia suorittaa kyseessä olevaa tutkintoa. Kun mahdolliset lainsäädäntömuutokset on vahvistettu, järjestää opetus- ja kulttuuriministeriö yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön ja Opetushallituksen kanssa koulutustilaisuuksia koulutuksen järjestäjille, korkeakouluille ja opiskeluterveydenhuollolle. Samalla päivitetään olemassa olevat SORA-oppaat sekä SORA-internetsivut (www.oph.fi/sora). Näillä toimenpiteillä pyritään tukemaan koulutuksen järjestäjiä ja korkeakouluja SORA-prosesseissa. SORA-internetsivuilla huomioidaan myös opiskelijan näkökulma, yhteistyössä opiskelijajärjestöjen kanssa.

4.1 Koonti ehdotetuista lainsäädäntömuutoksista

Hankkeen aikana nousi esille tarpeita SORA-lainsäädännön täsmentämiseen. Alla olevassa taulukossa on koottuna nämä ehdotukset. Opetus- ja kulttuuriministeriö sekä osaltaan sosiaali- ja terveysministeriö arvioivat ehdotettujen muutosten tarpeellisuutta sekä toteuttamismahdollisuuksia.

Taulukko 1. Ehdotetut lainsäädäntömuutokset

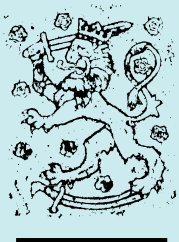
Vastuutaho	Ehdotettu lainsäädäntömuutos
Opetus- ja kulttuuriministeriö	SORA-säännösten soveltaminen niissä tilanteissa, kun opiskelija suorittaa tutkinnon osaa tai osia SORA-tutkinnosta.
	Koulutuksen järjestäjän tai korkeakoulun oikeus saada tietoa myös vireillä olevasta prosessista opiskelijalta tai toiselta koulutuksen järjestäjältä tai korkeakoululta.
	SORA-prosessin vireille tulon tarkempi määrittely.
	SORA-prosessin selvitysvelvollisuuden ja kuulemiseen liittyvien säännösten arviointi suhteessa hallintolakiin.
	Valviraan toimitettavien tietojen selkiyttäminen.
	Huumausainetestauksen edellytysten tarkentaminen ja koulutuksen järjestäjän tai korkeakoulun mahdollisuuksien pidättää opiskeluoikeus silloin, kun odotetaan huumausainetestin tuloksia tai kun opiskelija kieltäytyy toimittamasta huumausainetestaustodistusta.
	Koulutuksen järjestäjän tai korkeakoulun mahdollisuus pidättää opiskeluoikeus muutoin peruuttamisprosessin aikana.
	Kesken jääneen SORA-prosessin mahdollisten oikeusvaikutusten selvittäminen, vaikka opiskelija keskeyttäisi tai siirtyisi toisiin opintoihin.
	Jälkiohjausoikeuden määrittäminen opiskelijalle silloin, kun häneltä on peruutettu opiskeluoikeus.
	Oikeus pyytää rikosrekisteriotetta opiskelijalta, joka työskentelee muiden haavoittuvassa asemassa olevien asiakkaiden kanssa.
Sosiaali- ja terveysministeriö	SORA-prosessiin liittyvät terveyden ja toimintakyvyn arvioinnit keskitettäisiin opiskeluterveydenhuollon tehtäväksi.

4.2 Koonti ehdotetuista toimeenpanon tukeen liittyvistä toimenpiteistä

Hankkeen aikana nousi esille erilaisia tarpeita SORA-lainsäädännön toimeenpanon tuen osalta. Toimeenpanon tukea toteutetaan yhteistyössä opetus- ja kulttuuriministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön, Opetushallituksen sekä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen kanssa.

Taulukko 2. Ehdotetut toimeenpanon tukeen liittyvät toimenpiteet

Vastuutaho	Ehdotettu toimenpide
Opetushallitus	SORA-oppaan sekä SORA-internetsivut (www.oph.fi/sora) päivittäminen, kun mahdolliset lainsäädäntömuutokset on vahvistettu. Oppaisiin päivitetään myös esimerkiksi tiedonkulkuun ja salassapitoon liittyvät ohjeet sekä hankkeen aikana valmistellut uudet prosessikuvaukset.
Sosiaali- ja terveysministeriö	SORA-oppaan päivittäminen, kun mahdolliset lainsäädäntömuutokset on vahvistettu. Oppaisiin päivitetään myös esimerkiksi tiedonkulkuun ja salassapitoon liittyvät ohjeet sekä hankkeen aikana valmistellut uudet prosessikuvaukset.
Opetushallitus Terveyden ja hyvinvoinnin laitos	Päihdetoimintamallin malliohjeen tekeminen koulutuksen järjestäjien käyttöön.
Opetus- ja kulttuuriministeriö Sosiaali- ja terveysministeriö	Koulutus- ja tiedotustilaisuuksien järjestäminen liittyen SORA-lainsäädäntöön ja sen mahdollisiin muutoksiin.
Opetushallitus	
Opetus- ja kulttuuriministeriö	Pääsy- ja soveltuvuuskokeiden kehittäminen SORA-aloilla, kun SORA-hankkeessa tilattu pääsy- ja soveltuvuuskokeita koskeva tutkimus valmistuu.
Opetushallitus	
Opetus- ja kulttuuriministeriö	Uusi tiedon keruu SORA-lainsäädännön toteuttamisesta sekä määrällistä tietoa SORA-prosessien määrästä. Tiedonkeruu voitaisiin toteuttaa vuonna 2023.
Koulutuksen järjestäjä Korkeakoulu	Oppilaitoksen SORA-prosessin selkiyttäminen. Yhteistyön kehittäminen SORA-asioissa opiskeluterveydenhuollon kanssa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Undervisnings- och kulturministeriet

Ministry of Education and Culture

Ministère de l'Éducation et de la Culture

ISBN 978-952-263-893-9 (PDF)

ISSN 1799-0351 (PDF)